

25375

SERIA

114

Cunoștințe folositoare

„DIN LUMEA LARGĂ”
DIRECT. REDACȚIONALĂ PROF. I. SIMIONESCU

INVENTAR
2020

DORA D'ISTRIA

DE

A. VASCULESCU
PROFESOR

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ” BUCUREȘTI

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

= 5 lei numărul; celelalte 8 lei.

Numerele care lipsesc sunt vândute.

CUNOAȘTEREA ȚĂRII

- C. 5. Bucovina de I. SIMIONESCU.
- C. 7. Dobrogea de C. BRĂTESCU.
- C. 14. Românil de peșta Nistru de V. HAREA.
- C. 17. Govora și Călimăneștii de I. SIMIONESCU.
- C. 18. Moldova de I. SIMIONESCU.
- *C. 19. Românii din Ungaria de I. GEORGESCU.
- *C. 20. Jud. Turda de I. MUREȘEANU.
- *C. 21. Țara Hațegului de G. TODICA.
- *C. 25. Cetățile de pe Nistru de AP. CULEA.
- *C. 27. Valea Jiului din Ardeal de P. MOSSU-LONGIN.
- *C. 28. Țara Băisii de N. ORGHIDAN
- *C. 29. Vechiul ținut al Sucevei de V. CIUREA.
- *C. 30. Macedo-Românii de TACHE-PAFAAGI.
- *C. 31. Românii din Banatul Jugoslav de PREOT ȘIZEREA.
- *C. 34. Marzmușul de GH. VORNICU.
- C. 39. Blajul de ALEX. LUPEANU-MELIN.
- C. 54. Baratul de D. IZVERNICEANU.
- C. 55. Zaranțul de G. CAMBER.
- C. 57. Bucureștii de V. MIHĂILESCU.
- C. 62. Carmen-Silva (TEKIRGHIOI) de DR. COCA ODESEANU.
- C. 75. Republica moldovenească a sovietelor de N. SMOCHINĂ.
- C. 88. Țara Dornel de I. SIMIONESCU.
- C. 109. Țara Oașului de V. NETEA.

ENERGII ROMÂNEȘTI

- C. 11—12. A. Șaguna de I. LUPAȘ. (101.)
- *C. 22. Sp. C. Haret de I. SIMIONESCU.
- *C. 24. N. Milescu de I. SIMIONESCU.
- C. 47. Dănilă Apostol de N. SMOCHINĂ.
- C. 53. A. Odoboteș de AL. TZIGARA-SAMURCAȘ.
- C. 56. Iord. Goleșcu de N. BĂNESCU.
- C. 63. Gh. Coșbuc de V. M. SASSU.
- C. 64. A. Philippide de I. IORDAN.
- C. 65. N. Gane de A. GOROVEI.
- C. 68. Gh. Lazăr de P. I. PAPADOPOLO.
- C. 70. G. Enescu de M. COSTIN.
- C. 71. C. I. Istratii de C. KIRIȚESCU.
- C. 72. Al. Vlașuț de V. M. SASSU.
- C. 73. V. Pârvan de I. ANDRIEȘESCU.
- C. 74. Ion Creangă pedagog și învățător de V. GHEȚEA.
- C. 76. P. Cerna de L. PREDESCU.
- C. 77. Grigore Ureche și Miran Costin de L. PREDESCU.
- C. 78. I. Ellade-Rădulescu de GEORGE BAICULESCU.
- C. 79. Ep. Melchizedec de GH. DINCĂ.
- C. 80. P. Ispirescu de P. I. PAPADOPOLO.
- C. 82. Cărturarii din Banat de T. LAȚIA.

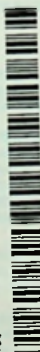
- C. 83. M. Eminescu de V. GHEȚEA.
- C. 81. Gh. Țițeica de N. CIORANESCU.
- C. 85. Mir. Cosofel de GH. DINCĂ.
- C. 86. Dr. I. Cantacuzino de DR. GR. T. POPA.
- C. 87. Veniamin Costache de TEODOR CERULET.
- C. 89. V. Alecsandri de V. M. SASSU.
- C. 90. P. Hașdeu de P. I. PAPADOPOLO.
- C. 91. Mir. Antim Ivireanu de TH CERULET.
- C. 92. Ion Chica de VICTOR SLĂVESCU.
- C. 93. Invățături folclorice de ARTUR GOROVEI.
- C. 91. Variam, Mitropolitul Moldovei de GH. DINCĂ.
- C. 95. Octavreanca, Omul și opera de GRIGORE BĂJENARU.
- C. 96. Copilăria oamenilor aleși de I. SIMIONESCU.
- C. 98. H. Filimon de GH. BAICULESCU.
- C. 99. D. Bolintineanu de I. G. DIMITRIU
- C. 100. A. D. Xenopol de I. ȘIADBEI.
- C. 101. Th. Șerbănescu de A. GOROVEI.
- C. 102. I. Văcărescu de P. PAPADOPOLO.
- C. 103. Andrei Bărseanu de G. LĂZĂRESCU.
- C. 105. G. G. Longinescu de E. AMGELESCU.
- C. 106. V. Conta de I. ȘIADBEI.
- C. 107. Ciprian Pornebescu de P. I. PAPADOPOLO.
- C. 108. G. Eogdan-Dulcă de V. NETEA.
- C. 110. Eminescu dramaturg de GR. BĂJENARU.
- C. 111. M. Sadoveanu de M. TONEGHIN.
- C. 112. Peșcu
- C. 113. An
- C. 114. Doi

ȚĂRI SI

- C. 4. Finl
- *C. 16. Lit
- *C. 23. Dan
- LA
- *C. 32. Coa
- *C. 33. Eiv
- *C. 35. Au
- *C. 36. Bel
- *C. 37. Afg
- *C. 41. Pe
- sci
- C. 42. Din
- C. 44. Jap
- C. 45. Intri
- laya
- C. 48. New
- C. 59. Abis
- C. 60. Pclo
- C. 66. Lect
- Siu

Biblioteca Centrala

L 102551 160

Biblioteca Centrala Universitara - Sibiu

SERIA C.

No. 114

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ

*Timen.
Junișoara, 10.3.1938*

DORA D'ISTRIA

DE

PROF. A. VASCULESCU

În aceste vremuri de regenerare națională, îmi împlinesc o pioasă datoric, de a schița viața și operele uncea dintre cele mai distinse fenci ale Neamului nostru.

O nepermisă uitare acopere cu vâlul său nedrept, o strălucitoare figură femeiască din veacul al XIX-lea, veac de frământări și luptă, de suferință și nădejdi pentru noi, veac care prin credința și stăruința sa, ne-a dat posibilitatea îndeplinirii aspirațiilor noastre politice și culturale. Popoarele sortite de Destin, la o nobilă și îndelungată existența, în zilele lor de sărbătoare, pun, cu o mână duioasă, floarea recunoștinței pe mormântul acelor care au luptat pentru mărirea lao. Alături de eroi ca Mihai, mulți sunt care au luptat la olaltă, unii cu sabia, alții cu condeiul și stăruința pentru regenerarea și isbânda politică a Românilor. ~~SUNTE~~ vine dar să le plătim un mic tribut de recunoștință prin reamintirea vieții și faptelor ~~INVE~~ pilduitoare mai ales pentru tinerele ge-

INVENTARIAT 1938

Inv. superior Sibiu
INV. Nr. 50.2.78.19

17 FEB 1968

nerațiunii de azi. Dacă astăzi suntem puțin cunoscuți în Occidentul european, ne putem închipui ce se știa despre noi și despre aspirațiile noastre acum 70 sau 80 de ani! A trebuit lupta dârză a unei întregi falange de scriitori și oameni politici români, pentru a atrage asupra noastră, privirile oamenilor de seamă ai Europei. Printre cei care au stăruit o viață întreagă să ne facă cunoscuți Occidentului, în monumente poate mai grele ca acum, tului, în momente poate mai grele ca acum, un loc de frunte îl ocupă Dora d'Istria.

Principesa Elena Ghica, cu pseudonim literar *Dora d'Istria*, s'a născut în București, la 3 Februarie 1828, ca fiică a Banului Craiovei Mihalache Ghica și a Catincăi, născută Faca, nepoată a Domnitorilor Țării Românești, Grigorie și Alexandru Ghica.

Prin naștere moștenea dela părinți calități care la ea au culminat. Tatăl său, în palatul său din București, strânsese un adevărat muzeu; antichitățile, tablourile și sculpturile din el, ereau citate de călătorii străini. El e întemeietorul Muzeului Național de Antichități din București.

Mamă-sa, e prima femeie româncă care a scris cărți. A publicat: *Cartea despre educația copiilor* tradusă după D-na Kampan (1839, tipografia Sf. Sava). Era cea mai frumoasă femeie din timpul său, în București, și pe deasupra avea o voce superbă, iar Colson o nu-

mește „*inteligenta cumnată a lui Vodă*“, unind la aceste calități, o mare tragere de inimă pentru artă și literatură.

Coboritoare din asemenea părinți, Elena, care poseda cu prisosință calitățile mamei sale: frumoasă, artistă, avu norocul ca din primii ani ai copilăriei, să fie instruită de celebrul celenist Grigorie Pappadopulos, o celebritate europeană. La 15 ani, minunata principesă, traduse „*Iliada*“ lui Homer, în limba germană.

Știa temeinic 9 limbi: româna, italiana, engleza, germana, franceza, greaca, latina, rusa și albaneza, pe care le vorbea cu atâta ușurință, încât cei care o auzeau credeau că limba pe care în acel moment o vorbea, era limba ei maternă. Picta, cânta, având o voce admirabilă și compunea (a scris melodia la poesia lui Eliade: *La Istru*). A făcut studii muzicale cu Cicarelli, Persiani, Balfi și H. Ronconi, iar pictura cu celebrul pictor venețian Schiavoni. Academia din Petersburg i-a acordat Medalia de argint pentru 2 peisagii, inspirate de poesia lui Heine, *Bradul și Palmierul*.

Nici sportul nu lipsea pentru desăvârșirea educației sale; vânătoarea, călăria, ascensiunile pe munții și înotatul, erau ocupațiunile ei de predilecție, în orele libere.

Ea cea dintâia urcă muntele Moench (1855), unde înfipse tricolorul român, pe care erau brodate cuvintele: „*Trăiască România*“. La

Moscova (1854) s'a aruncat noaptea într'un lac și a scăpat viața guvernantei sorei sale Sofia.

Cunoștințele sale erau solide.

Așa, se spune, că într'o zi, la curtea Regelui Prusiei, Friederich Wilhelm, renumitul savant Alexandru de Humboldt, rugat de acest rege să descifreze câteva inscripțiuni eline, săpate pe basoreliefuluri, acesta se adresează Dorei d'Istria, care le explică imediat, cu cea mai mare ușurință.

Intre anii 1842 până la 1849, pribegi cu familia sa pe la curțile din Viena, Dresda și Berlin, îmbogățindu-și mereu cunoștințele.

La 1849, Dora d'Istria, „era o fată plăcută, înaltă, sveltă, elegantă și puternică. Figura sa de o perfectă rotundime, de o mare curățenie de trăsături în toate amănunțimile sale, era de o albeață strălucitoare, colorată în roz, și însuflețită de niște măreți ochi negri, a căror privire pătrunzătoare și vie respira bunătaea și bunavoința; un păr castaniu încorona largă și binedesvălita ei frunte, pe care străluciau toate luminile geniului“ (A. Pommier). În acest an, în Februarie, se mărită cu prințul Alexandru Koltzow-Massalsky, coborîtor din Rurik, care o duse în Rusia. Absolutismul țarist, nu putea însă prii tinerei princese, care era stăpînită de cele mai democratice idei; după 5 sau 6 ani, la invitația miniștrilor Țarului Nicolae I, trebui să părăsească Rusia.

Desigur că și oarecare brutalitate a soțului său, o hotărî să nu mai calce în Rusia.

La început se stabili în Elveția, unde pierdu pe micul său fiu. De aci întreprinse călătorii în toate părțile lumii: Grecia, Asia, America, Anglia, Italia, Franța, Germania.

În cele din urmă, pela 1860, trecu în Italia, unde locui succesiv la Torino, Riviera di Ponente, Genova, Pegli, stabilindu-se definitiv în Florența. Aci, cumpără o vilă (numită în urmă *Vila d'Istria*), pe Via Leonardo da Vinci, zidită de marele filoromân Angelo de Gubernatis, vilă înfrumusețată și împodobită de ea cu o splendidă grădină cu arbori exotici. În această vilă Dora d'Istria a petrecut cei mai liniștiți ani ai vieței sale.

Un contimporan și amic al său, celebrul doctor și filosof Paolo Mantegazza, ne descrie astfel viața petrecută de Dora d'Istria, în Florența: *„Când trece meditând printre răzoarele sau arborii grădinei sale, când șade înaintea lăcușorului său populat de lebede, și simte printre arborii cultivați de ea însăși, ciripind sutele de păsărele impestrițate, căroro ea le dă mâncare, privind înapoi la drumul parcurs de ea în atâtea călătorii, la lungile peregrinațiuni făcute în lumea celor morți ca și celor vii, are dreptul să suradă plină de satisfacție, că a ridicat atât de sus numele pe care i l-a dat tatăl său, și a onorat patria care îi dăduse leagăn. Are tot dreptul de a fi mândră de drumul glorios pe care l-a parcurs.*

Și totuși nu e mândră pentru că e pusă prea sus în erarchia cugetărei. Privindu-se în adâncul sufletului său, trebuie să se simtă cu atât mai superioara celor mulți, cu cât ea a văzut un ideal atât de înalt, a avut o concepție atât de superioară despre libertatea omenească, de măreția caracterului, de culmile estetice de orice ideal care înalță și mișcă pe om, și a fost totdeauna o modestă lucrătoare în marele atelier al cugetărei omenești. Iar celor mai mulți vizitatori, din orice națiune sau clasă socială, care se îndeamnă să aibă cinstea de a o cunoaște și a o admira, ea nu vorbește deloc de operele pe care le-a scris sau de cele pe care le va scrie; iar când vorbește de întâmplările norocoase sau glorioase din viața sa, o face cu atâta naivitate, cu atâta franchețe simplă, încât nu ofensează amorul propriu al nimănui.

Primește pe toți cu o grație așa de ospitalieră, cu o curtoazie atât de naturală, că face pe cel mai umil dintre vizitatorii săi, să uite că ea e de două ori princesă și mai mult încă, regină a Olimpului cugetătorilor și scriitorilor. Are într'un grad foarte înalt arta grea și rară de a primi pe toți în așa mod, că fiecare să fie mulțumit de sine și de ea; cu o privire din ochii săi fără seamăn, ea știe să oprească pe buza lingușitorului sau răutăciosului, lauda prostească și batjocura gurei rele; cu o privire obligă pe fiecare să-și arăte partea cea mai bună și să fie satisfăcut. Și când din grădină

sau sala de conversație, se întoarce iarăși la la studiul său, și după ce a văzut flori și oameni, vede înșirate volunele operilor sale are drept să-și înalțe fruntea, murmurându-și cu o justă bucurie, cuvintele antice: „Non omnis moriar!“ (Nu voi pieri cu totul.)“

Și totuși, neînduplecata lege a naturii a stins și această frumoasă existență, într-o Sâmbătă, la 17 Noembrie 1888, după aproape 61 de ani de neîntrecută activitate și iubire pentru cei mulți, lăsând prin testament vila sa Primăriei din Florența, în folos Institutului de surdomuși localnic; iar țării pe care a iubit-o atât de mult și poporului pentru care a sângerat o viață întreagă, le-a lăsat operele sale care sunt cea mai strălucită pledoarie pentru dreptul la viață al poporului român, și prin Primăria București, întreaga sa avere din țară.

Primăria București, ale cărei străzi poartă cele mai fantastice și nepotrivite nume, nu i-a dat numele nici celei mai modeste strade, iar bunul nostru popor, a uitat-o de mult dacă va fi cunoscut-o vreodată!

După această palidă schișare a vieții Dorei d'Istria, să încercăm a cunoaște prin analiza-rea câtorva din numeroasele sale scrieri, motivele pentru care această rară femeie, a trecut în timpul său, drept cea mai instruită femeie, fiind onorată și serbătorită de toate po-

poarele culte, și fiind considerată ca cea mai democrată scriitoare, apărătoarea drepturilor popoarelor balcanice, apostolul neamului românesc în Occident, premergătoare în lupta pentru emanciparea femeiei.

Ca și M-me de Staël, cu care se ascamână ca femeie, spirit de societate, nobleța manierelor și porniri artistice, Dora d'Istria a scris mult, îmbrățișând în opera sa toate genurile.

A fost și o eminentă ziaristă.

A trăit într'o epocă care a fost pentru Orientul european, o epocă de renaștere, de generalizare, de universalitate în cunoștințe. „Cu un an înainte de nașterea sa *Journal des Debats* zicea despre Români, că sunt nenorociți, necunoscuți, căci n'au un poet mare, pentru a le buciuna în patru părți ale lumii, vitejiile și nenorocirile lor“. (Gion: Dora d'Istria). Ea a venit să umple cu prisosință acest gol.

Dela începutul până la sfârșitul carierei sale literare, a fost condusă de ideea aceasta: *să ne facă cunoscuți străinătății*. „*Faites-vous connaître*“, ne spuneau străinii amici și Dora d'Istria, mai mult ca oricine, ne-a făcut cunoscuți în Occident, câștigând simpatiile celor mai influenți străini pentru cauza noastră.

Degajată de orice spirit de castă, posedând o inteligență superioară, o mare pătrundere de spirit, un sentiment ales al frumosului și al dreptății, o încredere fără margini în atotputernicia libertății, a tins într'una prin studiile

sale serioase și conștincioase, la un scop înalt, la răspândirea civilizațiunei în țările unde această lumină a progresului și azi pătrunde cu greu; ea a fost șampionul neobosit al cauzei naționalităților, ea a pus în plină lumină chestiunile esențiale și vitale care atingeau viitorul politic și social al Grecilor, Albanezilor, Românilor, Slavilor și a căror soluție permitea acestor popoare de a intra în marcel curent al vieței moderne.

Nu era vre-o ramură în științe, pe care ea să n'o cunoască profund și chestiuni asupra cărorora să nu dea o părere deosebită. Înțelegea totul, își amintea totul, și în scrierile sale își prezenta ideile cu ordine, dreptate și o ușurință minunată, folosindu-se de isvoarele principale, de monumentele artei și ale literaturii. „*A absorbit ce a fost mai bun din fiecare școală, parșumul din orice grădină, alternând lecțiunile profesorului, cu școala cealaltă, cea principală, care e a călători, a vedea cu ochii, a pipăi cu mâinile societatea în care trăia. De aceea ea e scriitoarea cea mai cosmopolită dintre scriitorii și cugetătorii veacului XIX-lea.*

Pătrunzătoare, clară, limpede, elegantă ca scriitorii francezi, cei dintâi prozatori ai lumii, ea avea fantezia caldă și stilul maestos ca o femeie din Orient sau o Italiancă, analiza faptele istorice cu răbdarea unui German și avea simțul practic al unui Englez; sinceră, niciodată pedantă”. (Paolo Mantegazza).

Din tot ce a scris, reies două idei principale, care o inspirau, o îndemnau să scrie, care'i impuneau un fel de apostolat, civil și politic.

a) *Libertatea*, în orice țară, în orice timp și pentru toți, egalitatea, democrația sănătoasă și logică. O înspăimânta Rusia, țara despotismului, fără ideal și s'a dus în Elveția, unde trăia un popor liber, care a scuturat jugul străim, pe când restul Europei, gema încă în sclavie. „*Viitorul este al adevărului și al libertății, zicea ea, triumfurile câștigate în contra lor nu vor fiine decât fumul risipit în vânt*“.

b) A doua idee, e o *Credință sigură în progres*, și o aversiune constantă în contra obscurantismului, ori unde s'ar afla, fie în despotismul oriental, fie în tirania iezuitică.

Operile literare ale Dorei d'Istria sunt foarte numeroase și felurite. Volume întregi, zeci de studii literare, politice și sociale, a scris în cele mai renumite și răspândite reviste din lumea cultă a timpului său. Unul dintre numeroșii săi biografi, italianul Bartolomeo Cecchetti, împarte astfel activitatea literară a Dorei d'Istria, între anii 1853 și 1873:

I. *Istoria Literară*, cuprinzând:

a) *Poezia populară a Peninsulei Balcanice*: La Nationalité roumaine d'après les chants populaires.

b) *Poezia populară a finomongolilor*: La poésie des Ottomans;

c) *Epopoele*: Les études indiennes dans la haute Italie; L'epopea persiana; Les épopées asiatiques;

d) *Portrete literare*: 2 Portrete ale lui Eliade, unul în Illustration (14 Noembrie 1868); și altul, la moartea lui, în Neologos (23 Mai și 4 Iunie 1872); Littérature roumaine, French literature under the first empire.

II. *Chestiunile Religioase*: La vie monastique dans l'Eglise orientale; The Orthodox Church; Les Roumains et la Papauté.

III. *Chestiunile Sociale*: împărțite în:

a) *Chestiuni feminine*: Des femmes par une femme, tradusă în grecește, italienește, nemțește și discutată în marile ziare europene ale timpului. Les femmes en Orient; Les femmes fortes;

b) *Chestiuni de polemică în contra războiului*.

IV. *Economia Politică și Agricultura*: între anii 1870-3: „Munca în America“ în „Neologos“ din Constantinopol, amintiri din călătoria sa în Statele Unite.

V. *Chestiuni Artistice*: Vénise.

VI. *Chestiuni politice*: între anii 1855—1860, în care România ocupă locul de frunte: Osservazioni sull' organizzazione dei Principati Danubiani; Gli Albanesi musulmani; Le Klefti della Grecia moderna, etc.

VII. *Istoria*: în care România și Popoarele Balcanice sunt subiectele de predilecție: Les

Héros de la Roumanie; La Suisse allemande; Gli Albanesi in Rumenia; La Nationalité hellénique d'après les historiens, etc.

VIII. Romanele: Le proscrit de Biberstein; Eléonore de Haltingen, Ghislaine, La Vénitienne.

IX. Viața Orientală: Serbătorile române 1861; Les Orientaux à Paris; Esquisses Albanaises; Scènes de la vie serbe.

X. Descrieri de călătorie: Excursions en Roumélie et en Morée; Les Alpes; Le Jura; Le Jorat; Les îles ioniennes; Paysages de la Suisse italienne, de la Roumanie.

* * *

Din mulțimea și varietatea atâtor scrieri și mai ales din lipsa lor din Bibliotecile noastre, — căci trebuie s'o mărturisim operele Dorei d'Istria sunt foarte rari în România, — ne oprim asupra a trei opere, care prezintă pentru noi, un interes principal.

La Suisse allemande, ocupă locul cel din tâiu. Această operă este preamărirea Elveției democratice, libere și culte. Asistăm la luptele eroice și legendare duse de bravul popor elvețian, pentru eliberarea sa de jugul străin. „Am lăudat Elveția, — zice Dora d'Istria — că a întemeiat republica democrată, fiindcă o privesc ca o consecință naturală a istoriei și a stărei sale sociale“. (La Suisse allemande, Vol. I p. IX). „In toate mișcările sociale mari, această

națiune a știut să se ferească de influența declamatorilor și utopiștilor, a mers cu tărie către scopul său, fără furie, dar și fără slăbiciune (Ibid. II p. 335).

Pentru noi, această operă, afară de valoarea sa intrinsecă, prezintă o importanță capitală, căci e icoana oferită de Dora d'Istria, compatrioților săi, cu dorința nestrămutată ca acești compatrioți s'o adore, s'o imiteze, pentru mărirea și fericirea neamului românesc.

Și pentru aceste motive, nu ne vom opri decât asupra „Dedicației“ din fruntea scrierii, căci ne arată în întregime, nu numai scopul acestei scrieri, dar ideile politice ale autoarei, și mai ales nobilul și desinteresatul său patriotism. Nu ne putem opri de a cită, aproape în întregime, această înălțătoare dedicație:

„Fraților mei Români,

Dacă simțimântul este superior cugetărei, dacă afecțiunea este mai prețioasă, pentru acci care sunt iubiți, decât talentele și știința, aceste pagini au un merit care nu le poate fi contestat: ele sunt inspirate de devotamentul cel mai sincer.

Nu este o singură zicere, o singura frază care să nu fi fost dictată de inimă, dacă e permis a mă exprima astfel.

Ea m'a făcut să iau o pană neîncercată încă. O pasiune superioară pasiunilor omenești, amorul patriei, m'a condus și m'a susținut. Libertatea, fericirea țării mele: iată preocupa-

șiunile ce vor umplea de acum înainte toată viața mea. Depărtată de soartă, din copilăria mea, de țărniurile iubite ale Dâmboviței mele, n'am încetat niciodată de a face parte din țara natală ale cărei destine erau obiectul statornicelor mele meditațiuni.

Toate visurile mele, au fost pentru dânsa, toate luptele ce-am început, toate suferințele ce am îndurat n'au avut decât o singură cauză, un înfocat patriotism, de care nu mă voi deslipi decât cu viața. A mă lupta pentru țara mea, îmi era atât de dulce ca și primilor martiri a se lupta pentru sfânta cauză a Evangheliei. Amorul ce am avut întotdeauna pentru patria mea îmi dă poate oare care drepturi. În numele acestor drepturi, înalț vocea mea și mă adresez către frații mei, cărora am consacrat existența mea.

Un simțimânt adânc, așa precum există la femeie, produce câteodată fericite inspirațiuni.

Romanii, strămoșii noștri, le acordau o influență pe care le-o refuzau mai toate popoarele antichității. Vocea lor nu era nesocotită la căminul poporului-rege, din care suntem mândri a ne trage. Ca dânsese, pot plânge pentru trista condiție a unei națiuni care n'a meritat lanșurile ce i-au legat atât timp nobilele sale mâini. Nul fii eroilor lui Crist, nu-și vor pleca totdeauna fruntea în pulbere! Românii nu s'au născut sclavi. Strămoșii au fost, sub acvilele lui Traian, domnii universului.

Dacă ei au slăbit într'o zi, puterile lor au fost secate de lupte teribile. Dar n'au dat ei oare o mie de probe despre curajul lor? Eroismul era o moștenire sacră ce le lăsaus părinții, al căror sânge generos a inundat de atâtea ori, în lupte nemuritoare, pământul superbilor Daci. Uitați de neamul lor întreg, ei au dovedit Orientului răpit de admirație, că Românii nu numărau inamicii lor și sub stindardele lui Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul au respins barbaria triumfătoare...

După secole de încercări amare nu vom avea și noi timpuri mai bune? Toate ne spun că nu suntem condamnați a pieri. Cu toate acestea, exemplele bărbătești, întăresc mai mult decât vorbele, pe aceia care ne sunt dragi. Ne simțindu-mă capabilă de a învăța pe frații mei, am voit cel puțin să le arăt un model care să facă mai multă impresie decât teoriile. Am văzut în Alpi un popor fericit și liber. Această națiune e Elveția.

Copiii săi sunt mai puțin numeroși decât fii României, ca dânșii și ei înconjuțați de tari imperiuri care totdeauna au dorit să aibă admirabila țară a Confederaților. M'am înșelat oare de a visa pentru voi o fericire asemenea cu aceea care domnește în acești munți, o independență ca a acestui popor!

Spre a vă îndemna să dobândiți bunurile neprețuite de care el se bucură, m'am încercat a descrie energia sa neînvingă, acel curaj

care nu l'a părăsit în nicio împrejurare, aceea credință în dreptul său care dă națiunilor ca și indivizilor puterea de a strămuta munții.

Acest spectacol frumos mi s'a părut mai demn de meditațiunile voastre, decât Istoria marilor State a căror stare se deosebește prea mult de a noastră, și care apoi plătesc adesea cu libertățile lor religioase și civile, cele mai prețioase, strălucirea înșelătoare care le înconjoară. Privind admirabila stăruință a Confederațiunei elvetice, vom învăța poate să ne ferim de o descurajare ce nu ne-ar veni bine.

Să nu uităm niciodată că suntem din aceea gintă latină care va fi totdeauna în rândul dintâiu. Dacă Franța a ilustrat-o prin victoriile sale, dacă Italia a făcut-o celebră prin litere și arte, dacă Piemontul și Belgia îi dau exemplul instituțiunilor liberale, singuri între fii Latinilor, noi am respins întotdeauna jugul odios al papatului. Să închidem urechea la cuvintele mincinoase ale străinului care ne scade în propria noastră stimă, spre a ne învinge mai lesne.

Nu trebuie să se laude cineva peste măsură, spre a nu fi pătruns de periculosul venin al vanității, dar iar nu trebuie să se lase a fi desprețuit de inimici înșelători. Este dar timpul a ridica capul și putem privi cerul fără temere. El strălucește radios pe pământul prea înbit în care ne-am născut. Să mergem toți cu ardoare în calea ce Domnul ne-a tras-o.

Frați! să ne întoarcem ochii către Carpații noștrii care au adăpostit de atâtea ori pe apărătorii naționalității noastre. Să respirăm suflarea libertății ce vine din munții noștri, în care părinții noștri se armau în contra apăsătorilor cu paloșul înșiorător al lui Traian. Fulgerul spadelor voastre, ca trăsnetul, să gonească din văile noastre avute pe toți aceia care ar voi să le cuprindă, ori care ar fi culoarea stindardului lor și bunavoința prefăcută a vorbelor lor. Biserica voastră să rămâie liberă, țara voastră independentă și numele nostru glorios va fi respectat de națiuni". (Din fruntea cărții „La Suisse allemande“).

Aceste călduroase cuvinte rezumă tot crezul politic și național al Dorci d'Istria. Căldura cuvintelor e întrecută doar de sinceritatea și trăinicia sentimentelor sale patriotice. Iubirea profundă a țării și a neamului românesc, a fost pentru ea o a doua natură.

N'ași dori să abuzez de citațiuni, dar cunoașteți undeva cuvinte mai smulse din inimă, dragoste de țară mai înfrigurată, mai vibratoare, ca în următorul pasaj, din aceeași carte. „Când sunt tristă iau chitara, cânt durerea, acea durere care vibrează în noi ca și coardele care resună sub degete. Acordurile mele devin mai dulci, ca și suflările îmbălsămate ale nopților Orientului. Cânt amorul patriei, pământul părinților mei, grădina în care se va odihni țărâna mea. (Din nefericire cenușa

ei stă și azi părăsită la Trespiano, în Italia, ca și oasele lui Bălcescu, la Palermo).

Cât sunt de sfâșietoare aceste înnuri, care se înalță din sufletul meu. Iubeam în acest moment și cu mai multă înfocare mândrul meu fluviu, acea Dunăre ale cărei ape întinse și aurite curg între țărmurile ondulate ale Turciei și pădurei virgine ale României mele, și merg de se perd în adâncile abisuri ale Mării Negre. Inima mea iubește cu patimă această țară binecuvântată, acest fluviu prea iubit. Ce dulce e a dormi pe umedul său nisip, visând cele mai frumoase cântece ale privighetorii... Acolo inima mea ar trăi mai înflorită decât inima străinei sub soarele exilului. Amorul sublim al patriei vindecă ranele cele mai adânci... Patriotismul este pentru inimă un foc purificator... Dacă voim într'adevăr să servim țara noastră, trebuie să ne uităm și pe noi înșine și prejudițiile vulgare; să ne împotrivim puterilor usurpătoare și să sacrificăm binelui general toate interesele noastre. Trebuie ca și lucrătorul neobosit și entusiast, să trăim numai pentru lucrarea noastră, și să o apărăm cu pericolul vieții noastre. Atunci simțim renașcându-se în noi, credința și speranța. Pământul natal, iată paradisul care ne mângâie de exilul nostru din ceruri“.

Devotamentul față de cauzele mari, de ideile nobile, e înălțat, sârbătorit, răsplătit în nobilele și frumoasele sale pagini. „Cartea D-nei

Dora d'Istria — zice L'illustration din 10 Ianuarie 1857, — ar trece în orice timp de o scriere literară deosebită; este întipărită de toate simfîmăntele cele mai nobile, de o pasiune înfocată pentru bine și frumos, scrisă cu vervă, expansiune; stilul se înalță firește la lirism în contemplarea marilor spectacole ale naturei, pe care le descrie atît de bine“. Și pe acest ton de meritată laudă, vorbesc mai toate revistele importante ale Apusului, din acel timp.

A doua opera a sa, e *La Vie monastique dans l'Eglise orientale*. În această operă, cu fond serios și formă simetrică, autoarea combate monachismul sau călugăria, dovedind prin fapte adunate din istorie, cât este de contrar adevăratelor precepte ale Evangheliei, și cât de mult împiedică progresul omenirii.

Călugării au căutat avuțiile și puterea, au ajuns cei mai cruzi apăsători și au fost cei mai neîmpăcați inimici ai progresului. Despotismul a găsit în ei un puternic sprijin.

„Ei au pus neconținut litera, care omoară, în locul spiritului care dă viață“, au favorizat acel formalism al Fariseilor, pe care Mântuitorul l-a condamnat în atâtea rînduri.

Această scriere e împărțită în 4 secțiuni:

1. *Introducerea*, în care arată nașterea monachismului în India și răspîndirea lui în tot Orientul. Dovedește că, s'a produs din înțelegerea greșită și arbitrară a Evangheliei.

II. *Un solitar la peșterea Saint-Béat*, cu monastiri foarte renumită în Orient, unde luxul, ignoranța, a luat locul sentimentelor mari și generoase din timpurile primitive.

III. *Un solitar la peștera Saint-Béat*, cuprinde timpurile eroice ale vieții monahale, când în locul luxului și deneșei nelucrări care domnesc în mănăstirea Sf Serghie, era o viață săracă dar muncitoare, convingere înfocată.

IV. *Scrisori către D.*, conțin răspunsul adresat apologistilor instituțiilor monahale.

Intr'una din aceste scrisori, a IV, vorbind despre patriotismul călugărilor, dovedește prin o mulțime de fapte că niciodată călugării, oricare a fost patria lor, n'au avut patriotism, dar au fost cei mai zeloși servitori ai străinilor. Unde le era comoara, le era și sufletul. „Orice măsură proprie de a apăra și a întări naționalitatea română, era bănuită în ochii lor de latinism și catolicism“... „Urăsc, zice Dora d'Istria, aceste ființe fără inimă, pe care frumosul soare al României n'a putut să le încălzească sufletul... Mi se pare arbitrar și chiar nedrept de a lăuda prea mult meritul lucrătorilor ce ar putea eși din monastiri, pe când uităm pe acei muncitori ale căror generațiuni curagioase lucrează spre a rodi pământul nostru c'o neînvinsă energie. Sarcina noastră este de a ridica meritul acestor bravi țărani. Oare n'au ei, în cel mai înalt grad, virtutea morală, puterea de lucru, un simțământ național, care

nu s'a desminșit niciodată. Niciodată! și aceasta este pentru mine un perpetuu subiect de admirație; chiar în împrejurările grele, nu s-au plecat înaintea vreunei puteri străine.

Urmași ai soldaților Romei, care au cuprins lumea, ei au păstrat neînvinsa lor bărbăție.

Dela noi singuri atârnă viitorul patriei. Toți aceia cari se preocup de aceasta, ar trebui să deștepte întrînșii simșimântul puterei lor, pe care un lung șir de nefericiri și de triste exemple a putul negreșit să-l amorțească. Să fie ridicați în ochii lor, deprinși cu triumșurile nedreptății și cu lașitățile nerecunoștinșei și se vor găsi adevărați muncitori ai viitorului". Cu o solidă argumentare și cu o bogăție mare de exemple, Dora d'Istria, arată pericolul monachismului, în special în România, unde înghieța cele mai frumoase venituri. (Propaganda ei a fost un puternic sprijin pentru Cuza în fața agitașilor făcute de călugării greci în străinătate).

Un suflet atât de distins, care îmbrășișase toate chestiunile nobile, nu putea rămâne indiferent, față de drepturile și revendicările semenelor sale. Chestiunea femenină e una din laturile cele mai importante ale activitășei sale.

În „*Les Femmes en Orient*“ și „*Les Femmes par une femme*“, Dora d'Istria e apologista cea mai călduroasă a drepturilor și cinștei ce se cuvine femeilor. .

Spațiul nu ne îngăduie a soruta ambele opere, ne vom opri asupra celei dintâiu și celei mai interesante pentru noi.

„*Les Femmes en Orient*“, e protestul contra celor care cred că femeia în Orient, are o menire mai mică, mai puțin importantă ca a aceleia din Occident.

Opera e dedicată iubitului său profesor și părinte sufletesc G. G. Pappadopoulos. „*Azi Occidentul, zice ea, nu-și mai aduce aminte de ceea ce Orientul a făcut pentru dânsul; el uită lesne și amintirile timpurilor vechi și minunile Renașterei. Există chiar o școală care se înverșunează a înegri pe Orientali, instituțiile lor. Femeile n'au fost cruțate. Mă încerc în această carte a răspunde acestor calomniali.*

Și într'adevăr în această operă a sa, ea arată și lipsurile, dar și nenumăratele calități ale femeiei din Orient. Toate trec pe dinaintea noastră, în această scriere, cu istoria națiunii lor, cu obiceiurile, cu starea lor morală și materială, cu suferințele și aspirațiunile lor.

Și o puternică impresie se naște din această lucrare, anume că: acolo unde femeile sunt mai apăsate, unde spiritul și inima lor sunt împiedicate de a se desvolta, acolo nu există idei generoase, nu există sentimente nobile.

Unde femeia nu este privită ca egala omului, unde nu e înconjurată de respect și considerație, unde nu există nicio influență a ei asupra spiritelor, acea societate este departe

încă de calea care conduce la progres și civilizație.

Opera e compusă în formă de scrisori adresate de o tânără albaneză, unei amice franceze din Paris.

Vorbind despre Românce și începând cu Transilvănencele, arătând originea lor latină, descriind o nuntă țărănească, Dora d'Istria, zice: „*In logodnele și nunțile române nu se află niciunul din obiceiurile care amintesc cu asprime femeiei că trebuc a se privi, nu ca egala, dar ca servitoarea bărbatului său. Căci după cum a observat un scriitor francez, femeia domnește în căminul românesc. Egalitatea poate fi uitată câteodată, dar e recunoscută de toată lumea. A. Demidoff spune că: — „nu cunoaște niciun oraș, în Europa, ca Bucureștii, unde să se poată aduna o societate mai plăcută, unde cel mai bun ton să fie unit cu cea mai dulce veselie. Bunele maniere ale capului de familie, tonul grațios și talentele femeilor, înlesnirea și puritatea cu care se vorbesc limbile europene culte, toate se unesc spre a vă convinge, că această societate este deopotrivă cu societățile cele mai distinse din Europa“.* — Spiritul roman a rămas viu în acești oameni, care de atâtea secole, rodesc cu sudorile lor câmpurile patriei. Femeile lor, departe de a se deprinde cu invaziunile care de atâtea secole pustiesc țara rodită cu munca soțiilor și copiilor lor, învață pe fiii lor a ble-

stema pe aceia care de o sută de ori au transformat în pustiu, țara românească“.

Ne-ar fi greu, dacă nu imposibil, de a rezuma părerile autoarei și istoricul vieții femeiești la atâtea națiuni deosebite; ne mulțumim numai a spune că femeia în Orient, nu a avut niciodată un mai cald apărător, un panegerist mai documentat, ca autoarea noastră.

Opera ei e variată, prin materie, prin nenumărate amănunte istorice, prin aprecieri literare și prin observațiuni asupra stărei culturale a acestor deosebite neamuri ale Orientului.

Pentru profunzimea și varietatea cunoștințelor sale, pentru nobleța ideilor și a activității sale literare și politice, pentru sufletul său distins între toate, Dora d'Istria, fiind în viață încă, a avut mulțumirea sufletească, de a fi onorată și prețuită de contemporanii săi.

Parlamentul grecesc, prin decretul din 1868, a proclamat-o în unanimitate, cetățeană de onoare a Greciei.

Sillogul femeilor grece, pentru instrucția femeiei, a ales-o vicepreședinte, președinte fiind Regina Greciei..

Orașele italiene: Oratino, Castelli, Carovilli au declarat-o cetățeană de onoare a lor.

A fost președinte a societății „Helicon“ din Smirna, și membră a societății geografice din

Paris, a societății femeilor engleze pentru pace (Ladies Peace Society), maestră a societății Freie Deutsche Hochstift din Frankfurt, cum și a numeroase societăți științifice și literare din Europa și America.

Regele Carol I a decorat-o cu ordinul Meritului clasa I.

Pictorii Schiavoni și Giuseppe Sangiano, i-au pictat portretul, iar celebrul sculptor toscan Giovanni Dupré, a immortalizat-o în marmoră.

Ceeace însă evidențiază mai mult activitatea sa literară, calitățile sale sufletești, e mulțimea biografilor săi, peste 30, la care întâlnim nume ca al lui Armand Pommier, Richard Cortambert, Emile Deschanel, Angelo de Gubernatis, Bartolomeo Cecchetti, Dr. Wolf Adam, Dr. Schmidt, Miss Anna C. Johnson, Hume Greenfield, Dukas, C. Rhally și chiar un membru al Academiei maghiare, Julius Schwartz.

La noi C. Bolliac și mai ales Radu Ionescu în *Revista Română* (articol ce ne-a călăuzit în această lucrare) au atras, acum aproape 80 ani, atențiunea publicului românesc, asupra distinsei scriitoare. Prof. G. Ionescu-Sion, ia rezervat un loc Dorei d'Istria în galeria „*Portretelor sale istorice*“.

Pe de altă parte, n'a lipsit nici mulțimea traducătorilor, autoarea scriind aproape numai în franțuzește. Așa în limba italiană, au tradus din operele Dorei d'Istria: Bartolomeo Cecchetti, N. Camarda și Zanovi Bicchierai;

în limba greacă: D-ra Skusis, N. Dragumis, Dr. Kurz; în limba engleză: Hume Greenfield și Miss Anna C. Johnson; iar în limba albaneză: D. Camarfa și Mitko.

La noi, se începuse o traducere a operilor principale ale marelui scriitor, pela 1876—1877, de Gr. Peretz, din care au apărut numai două volume. Acest fapt ne-a îndemnat, ca în această lucrare, cu tendință de propagandă pentru renumita scriitoare română, să citez pasagi întregi din scrierile ei, cu intențiunea de a arăta chiar fragmentar, ideile și stilul deosebit al autoarei; iar în aprecierile asupra valorii sale ca scriitoare, ca femeie și româncă, am lăsat anume să vorbească glasul autorizat al scriitorilor apuseni, spre a se vedea ce titlu de glorie e pentru neamul nostru și în special pentru femeia română, numele, azi uitat, al Dorei d'Istria.

Popoarele culte, au un deosebit respect pentru cetățenii lor distinși. Ei sunt sfătuitoarii, conducătorii prezentului și pilda viitorului. Ele niciodată nu vor îngădui, ca vâlul uitărei să se întindă peste copiii lor de seamă, căci faptele și calitățile acestora, sunt pildă și îndemn urmașilor. Pentru aceste motive, am crezut că e drept de a reîmprospăta amintirea ilustrei românce Dora d'Istria.

În ca găsim quintesența calităților și aptitudinilor femeiei române.

Focul sacru al patriotismului a încălzit totdeauna și pretutindeni inima sa nobilă; iubirea aproapelui și cauzele drepte ale celor mulți, au fost pentru ea nu simple vorbe, ci un adevărat și sincer precept creștinesc.

Nu a fost cauză dreaptă să nu o fi apărut cu căldura de care ea singură era capabilă. Și pe când se contestau drepturile politice ale multor bărbați, ea a avut curajul să susțină pe ale tuturor femeilor.

A avut vederea clară și pătrunzătoare a geniului, că: într'o societate cu adevărat civilizată, femeia e pârghia, care susține și conduce întregul edificiu matrimonial. Calitățile acesteia deosebite îi dau dreptul la admirația și recunoștința urmașilor.

Ne-am simți foarte mulțumiți sufletește, dacă această slabă schițare a vieții și operii sale, ar deștepta legitima curiozitate de a cunoaște operele sale cele mai de seamă, deși, din nefericire ele se găsesc azi cu mare greutate.

Oare dintre partizanele ideilor sale sociale, nu se află cineva, ca să reediteze măcar în parte scrierile sale, cel puțin pe acelea care pledează cu atâta competență și căldură dreptatea cauzei feminine? Cred că ar fi drept și folositor cauzei. Cât ne privește pe noi, avem mulțumirea că am făcut atât cât ne-au permis slabele noastre mijloace, spre a reinvia amintirea nobilei scriitoare.

A iubit Neamul nostru cu adevărată și de-

sinteresată dragoste, se cuvine să-i răspundem și noi urmașii cu recunoștința unui popor civilizată, care așează în Panteonul național pe toți fiii săi distinși.

Scrierile Dorei d'Istria.

1. *La Vie monastique dans l'Eglise orientale.* (Paris 1855. Genève 1859).
2. *Les femmes en Orient;* (2 vol. Zürich 1860).
3. *Des femmes par une femme;* (2 vol. Paris 1865).
4. *La poésie des Ottomans;* (Paris 1877. Maisonneuve).
5. *La Suisse allemande et l'ascension du Mönchl;* (4 vol. Genève 1856; ed. germ. Zürich 3 vol. 1857-8).
6. *Excursions en Roumélie et en Morée;* (2 vol. Meyer et Zeller Zurich 1863, J. Cherbuliez Paris).
7. *Les Alpes, Le Jura. Le Jorat;* (in „Courrier d'Athènes“).
8. *Les Albanais en Roumanie. Histoire des princes Ghika au XVII, XVIII, XIX, siècles;* (traducere italiană de B Ceccheti; Florența 1873).
9. *Vasiliki, scene din haremul albanez.*
10. *La Nationalité serbe d'après les chants populaires.*
11. *La Nationalité roumaine d'après les chants populaires.* (in Revue des Deux Mondes 15 Mars 1859).
12. *Les Héros de la Roumanie.* (1856-7 in Il Diritto din Turin; ed. separată la N. Barbera, Florența; *Gli eroi della Rumenia* 1887).
13. *La Vénitienne, roman istoric,* (1864-65).
14. *Les Orientaux à Paris* (1867 in Paris-guide des principaux écrivains de la France).
15. *Vénise, étude* 1870.
16. *Les Roumains et La Papauté,* (1858-59 in „Spectateur d'Orient“).
17. *Au bord des lacs helvétiques.* (Genève 1861).
18. *Les études indiennes dans la haute Italie.* (1870 traducere în l. italiană).
19. *Les Epopées asiatiques,* (1871-5, in Nuova Antologia).
20. *The orthodox Churchs* (New-York. 1874).
21. *French Literature under the first empire;* (New-York 1875).
22. *La poésie populaire des Magyars.*

23. *La Littérature, roumaine* (La libre Recherche, Bruxelles).
24. *Lcs Iles ioniennes*, (Revue des Deux-Mondes. 1858).
25. *Paysages de la Suisse italienne, de la Roumanie et de la Grèce* (in *Illustration* Paris 1857-61).
26. *La Nationalité hellénique, d'après les chants populaires*, (in *Revue des Deux Mondes*, Août 1867).
27. *Souvenir de la cour de Dresde*; (carte foarte rară, interzisă în Germania).
28. *Munca în America*; („Neologos” din Constantinopol).
29. *La Nationalité albanaise, d'après les chants populaires*; (in *Revue des Deux-Mondes*, 15 Mars 1866).
30. *La Nationalité bulgare d'après les chants populaires*; (in *Revue des Deux-Mondes*, 15 Juillet 1867).
31. *L'Épopée persiana*; (in *Rivista Orientale*, Firenze 1867).
31. *L'Épopée persiana*; (Riv. Orientale. Firenze 1867).
32. *Marco Polo, et Colombo dell' Asia*; (Trieste 1869).
33. *Les Femmes fortes*; (in *Messager franco-américain*, New-York 1871).
34. *Osservazioni sull'organizzazione dei Principati Danubiani* (in „Diritto” 1856).
35. *La Nationalité hellénique d'après les historiens*; (in *Revue suisse*, 1860).
36. *I Klefti della Grecia moderna*; (Nuova Antol. 1865).
37. *Gli Albanesi Musulmani*; (ibidem 1868-1870).
38. *Souvenirs de Mme Dora d'Istria. Ascension du San Salvatore. Un Été au bord du Danube* (in *Illustration*” din Paris 1857, 1859, 1861).
39. *Le Golfe de la Spezia*; („Tour du Monde” 1867).
40. *Pegli* (in „Rivista Europea” 1872).
41. *Le Proscrit de Biberstein*; („Courrier Paris”, 1857).
42. *Esquisses albanaises* (1868).
43. *Scènes de la Vie serbe*; (in „Indép. hellénique. 1868).
44. *Les sept péchés capitaux*; (in „Rev. internat. 1886-87).
45. Eleonore de Haltingen.
46. Ghislaine.
47. *Serbătorile române* (1861).
- Articolele Dorei d'Istria se găsesc răspândite în mai toate publicațiunile mari ale timpului.
- Pentru Bibliografia Operilor Dorei d'Istria, a se vedea:
1. *Bartolomeo Cecchetti: Bibliografia de la Principessa Dora d'Istria*, în *Rivista Europea*, din 1873.
2. *Oscar Greco; Bibliografia feminile italiāna del secolo XIX*, Veneția 1875.

3. *Angelo de Gubernatis* In *Dizionario dei Contemporanei*.
1. *Pommier Armand: Profils contemporains*, Bruxelles 1863. Tradus în românește de G. Misail, Buc. 1863.
2. *Richard Cortambert: Les illustres voyageurs: La Comtesse Dora d'Istria*. Paris Maillet 1866 pag. 267.
3. *Angelo de Gubernatis* in *Dizionario dei Contemporanei* *Dora d'Istria*; Venezia 1868.
4. *Yriarte Charles: Portraits cosmopolites*; Paris 1870, și: *Contemporaines célèbres: Dora d'Istria*, in „Le Monde illustré” din 15 Iulie 1865, Nr. 431 pag. 45.
5. *Lorck: Frauen der Zeit: Dora d'Istria*; Leipzig 1862.
6. *Histoire des maisons princières: Dora d'Istria*; și: *Maison des princes Ghika de Roumanie*; Genève Blanchard 1864.
7. *Al. Rizo Rangabc: Dora d'Istria*; (in „Noua Pandoră” Athena 1 Iunie 1860.
8. *Frederica Bremer: Noua Corină*, în limba suedeză, în a 13-a fasciculă a traducerii germane din „Vlăța în lumea veche” Leipzig 1863.
9. *Prof. Dr. Wolf Adam: Ein Besuch in Livorno*, in „Neue Freie Presse” 16 Mai 1866 Nr. 614 apendice.
10. *Dr. Schmidt Weissenfels: Eine imgewonnliche Frau*; in „Gartenlaube” Leipzig 1864 Nr. 15.
11. *The Queen, the lady's newspaper and court chronicle-Gallery of celebrated Women: Dora d'Istria*; 26 Oct. 1867 Nr. 26 pag. 317.
12. *Iul. Schwarz: Album Dora d'Istriának ajánlva*; Pesta 1868.
13. *G. G. Pappadopoulos: Dora d'Istria*; Ἐθνικὸν ἡμερῶν λόγιον τοῦ ἔτους (Ethnicon himerologion tu etus). Paris 1867.
14. *Angelo de Gubernatis: Dora d'Istria*; in „Revista contemporanea” Aprilie 1869 fasc. 180 pag. 107 și In „Revista Europa”; *Gli amici d'Italia* 1873.
15. *Angelo de Gubernatis: Dizionario biografico degli scrittori contemporanei*; Florența. Le Monnier 1879. Vol. I.
16. *Prof. Arthur Kleinschmidt dela Universitatea din Heidelberg: Dora d'Istria*; In „Unsere Zeit” V-es Heft Leipzig 1887. (Cea mai bună biografie).
17. *C. Bolliac: Dora d'Istria*; In „Trompeta Carpaților” București 22 Iulie și 26 August 1873.
18. *Radu Ionescu: Dora d'Istria*; In „Revista Română” București, 1861, 1862.
19. *G. Ionescu-Gion: Dora d'Istria*; in „Portrete istorice” București Stelberg 1894 și In „Revista Nouă” a lui Hașdeu Anul II (1889) Nr. 5 din 15 Mai.
20. *New American Cyclopedia: Dora d'Istria*.

21. *Pier*; *Universal Lexikon*, articolul *Ghika*; Alteburg.
22. *Brockhaus*; *Conversation Lexikon*, art. *Dora d'Istria*; Leipzig ed. 13 Vol. V.
23. *Vapercan*; *Dictionnaire des Contemporains*, art.: *Ghika* și *Dora d'Istria*; ed. 3—5. Paris.
24. *Ducket-Louvet*; *Dictionnaire de la conversation*; Paris ed. II cu supliment art. *Ghika* și *Dora d'Istria*.
25. *Diaconovici*; *Enciclopedia Română*, art. *Dora d'Istria*; Sibiu. Vol. II.
26. *Kurz*; *Dora d'Istria und ihr neuestes Werk*; in „*Illustrirte-Zeitung*“ Leipzig 23 Iunie sqq. 1860.
27. *Nouveau Larousse illustré*; *Dora d'Istria*; Vol. III.
28. *Ch. Gidelet-P. Loliée*; *Dictionnaire des Ecrivains et des Littératures*; Paris. A. Colin 1898.
29. *P. Larousse*; *Grand Dictionnaire Universel du XIX-e siècle*; tome VI și tome XVI.
30. *Dictionnaire de la Conversation et de la Lecture*; Paris F. Didot 1876. Supplément III-e vol.
31. *Miss Anna C. Johnson*; *Dora d'Istria*; 1860.
32. *Hume Greenfield*; *Dora d'Istria*; schiță biografică în fruntea traducerii sale: *La Suisse*. (London Fullarton et C-ie 1858).
33. *Emile Deschanel*; *Dora d'Istria*; *Journ. des Débats*, 1860.
34. *G. G. Poppadopoulos*; *Juneșca și Educația D-nei Dora d'Istria*; în „*Secolul*“ (Αἰών) 1860).
35. *Dukas*; *Dora d'Istria*; în prefața traducerii „*Femelle in Orient*“, de D-ra Skusis. Athena 1861.
36. *C. Rhally*; *Dora d'Istria*; în fruntea traducerii „*Insulele Ionice*“. Athena 1859.
37. *Dora d'Istria*; în „*Noua Gazetă*“ din Zürich 1858.
38. *S. K. G.*; *Dora d'Istria*; Sauerlander 1860.
39. *Pascal Duprat*; *Biografia D-nei Dora d'Istria*; în „*Libre Recherche*“. Tome VI Bruxelles 1860.
40. *Stefani*; *Dora d'Istria*; în „*Mondo illustrato*“ Torino 25 Mai 1861.
41. *A. Pallas*; *Nagy Lexikona*, B. Pest 1893.
42. *Révat*; *Nagy Lexikon*, B. Pest. 1912.
43. *Larousse du XX-e siècle*; art. *Dora d'Istria*; Vol. II.
44. *D. R. Rosetti*; *Dicționarul contemporanilor*, art. *Dora d'Istria*; București 1897.
45. *Enciclopedia Minerva*, art. *Dora d'Istria*; Cluj 1929.
46. *Dicționarul Enciclopedic „Cartea Românească*“, art. *Dora d'Istria*; Buc. „*Cartea Românească*“, 1931.

NUMERE DIN
„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“
SCRISE DE FEMEI

Magda D. Nicolescu : Danemarca

Dr. Coca Odeseanu : (Tekirghiol)

Maica Raluca : Sfaturi casnice

” ” Rețete pentru gos-
podine

Sanda Marin : 101 feluri din ouă

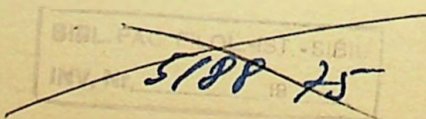
” ” 101 feluri din cartofi

” ” Bucătăria satului

Victoria A. Velculescu : Scoaterea
petelor.

**Cu acest număr s'au tipărit
din**

**„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“
2.548.000 exemplare**

- C. 81. **Stântul munte** de AUREL COSMA
 C. 97. **Bulgăra** de I. SIMIONESCU,
 C. 104. **Jugoslavă** de I. SIMIONESCU.

ISTORIE

- *C. 25. **Ce-ășile** de pe Nistru de AP. CULEA,
 C. 43. **Din vremea lui Ștefan cel Mare** de GEN. R. ROSETTI,
 C. 51. **Țara visurilor împietrite** (EGIPTUL) de MIRCEA HEROVANU,
 C. 61. **Date istorice și culturale din România** de CRONICAR.

ENERGII STRĂINE

- *A. 28. **Oameni de inițiativă** de AP. D. CULEA,
 *A. 29. **Henri Ford** de ING. N. GANEA,
 *A. 35. **Din viața oamenilor întreprinzători** de AP. D. CULEA,
 *A. 40. **M. Berihelot** de M. ZAPAN,
 *A. 42. **Goethe ca naturalist** de PROF. I. SIMIONESCU,
 A. 53. **E. Roux** de DR. G. MARINESCU,
 A. 58. **Newton** de O. ONICESCU,
 A. 66. **Din viața marilor fizicieni și chimiști** de C. ALLACI,
 A. 67. **Descartes** de O. ONICESCU,
 C. 45. **Olarul Savant** de I. SIMIONESCU,
 C. 67. **N. Machiavelli** de VL. BOANTĂ,
 C. 69. **I. Urban Jarnik** de A. GOROVCI.

ASTRONOMIE

- *A. 15. **Planeta Marte** de ION PAȘA,
 *A. 16. **Dela Omer la Einstein** de GENERAL SC. PANAITESCU,
 *A. 22. **Nebuloasele** de M. E. HEROVANU,
 *A. 24. **Scrisori cerești (Meteorite)** de I. SIMIONESCU,
 *A. 26. **Mercur și Venus** de C. NEGOCIȚĂ,
 A. 68. **Stele noi** de C. ARGINTEANU.

FIZICO-CHIMIE

- *A. 18. **Razele X** de AL. CIȘMAN,
 *A. 21. **Fușgerul și trăsnetul** de C. G. BRADETEANU,
 *A. 25. **Din istoricul electricității** de STEL. C. IONESCU,
 *A. 30. **Noțiuni de electricitate** de ING. CASETTI,
 *A. 38. **Electrochimia și electroliza** de N. N. BOTEZ,
 *A. 41. **Izvoare actuale de energie** de E. SEVERIN,
 A. 63. **Circulația materiei** de PROF. I. SIMIONESCU,
 *D. 4—5. **Aerul lichid** de ILIE MATEI,
 D. 25. **Gazele otrăvitoare** de M. ZAPAN,
 A. 78. **Electricitatea în gospodăria noastră** de ST. GEORGESCU-GORJAN,
 D. 39. **În Laboratorul chimistului amator** de E. NEVEN.

ȘTIINȚELE NATURALE

a) Zoologie

- A. 4. **Albinele** de T. A. BĂDĂRĂU,
 A. 8. **Furcile** de I. A. BĂDĂRĂU,
 *A. 14. **Porumbelii mesageri** de V. SA-DOVEANU,
 *A. 20. **Protzoarele** de I. LEPSI,
 A. 50. **Șobolani și șoareci** de PROF. RADU VLĂDESCU,
 A. 59. **Fiuturii de zi** de I. SIMIONESCU,
 A. 60. **Fiuturii de noapte** de I. SIMIONESCU,
 A. 61. **Paserii de apă** de C. S. ANTONESCU,
 A. 74. **Instrumente omenești la plante și animale** de I. SIMIONESCU,
 B. 59. **Insecte vătămătoare și borii rădărilor** de GH. FINTEȘCU,
 A. 77. **Termitele** de T. A. BĂDĂRĂU,
 A. 78. **Viața misterioasă a ștărilor** de ZAHARIA POPOVICI.

b) Botanică

- *A. 23. **Bacteriile folositoare** de I. POPU-CAMPEANU,
 A. 56. **Plante carnivore** de I. POPU-CAMPEANU,
 A. 65. **Flori de primăvară** de I. SIMIONESCU,
 A. 71. **Plante străine din comerț** de I. POPU-CAMPEANU.

c) Geologia-Paleontologia

- A. 3. **Gaz Metan** de I. SIMIONESCU,
 *A. 33. **Animale de demult** de I. SIMIONESCU,
 A. 34. **Lămurirea popoului** de I. SIMIONESCU,
 A. 49. **Petroliul** de I. SIMIONESCU,
 A. 54. **Cuțremurile** de I. SIMIONESCU,
 A. 57. **Chilimbarul** de A. RABICHON,
 A. 62. **Sarea** de I. SIMIONESCU.

d) Anatomie-Fiziologie

- *A. 17. **Cum vedem** de DR. I. GLĂVAN,
 *A. 37. **Ficatul și boala lui** de DR. M. CAHĂNESCU,
 A. 47. **Vitaminele** de DR. N. GAVRILESCU,
 A. 55. **Cum birue viața** de DR. V. ZAHARSCU,
 A. 61. **Glande cu secreție internă** de DR. C. PARRON.

e) Biologie și Antropologie

- A. 43. **Viața'n munți** de I. SIMIONESCU,
 A. 41. **Biologie** de I. SIMIONESCU,
 A. 45—46. **Fauna Mării Negre** de BĂCESCU M. și CARALUȘU S.,
 C. 10. **Viața în adâncii mării** de C. MOTAȘ,
 A. 81. **Origina omului** de I. SIMIONESCU,
 A. 82. **Emu: păsărilor** de I. SIMIONESCU,
 A. 83. **Cumul neolitic** de I. SIMIONESCU,
 A. 84. **Primitivii de azi** de I. SIMIONESCU.

MEDICINĂ-IGIENĂ

- A. 72. Tutunul, fumatul, și sănătatea de DR. N. GAVRILESCU.
A. 73. Eozinofilia de DR. C. BACALOGIU.
A. 75. Cancerul de DR. I. GHEORGHIU.
*B. 8. Skillul de DR. E. GHEORGHIU.
*B. 9. Scarlatina de DR. I. GHEORGHIU.
B. 14. Pelagra de PROF. V. BABEȘ.
B. 33. Mama și copilul de PROF. M. MANICATIDE.
*B. 40. Friguri de bălă de DR. T. DUMITRESCU.
*J. 44. Conjunctivita granuloasă de DR. GLĂVAN.
*B. 45. Buruienile de leac de A. VOILANSCHI.
*J. 49. Lingoarea de DR. I. DUMITRESCU.
*B. 50. Blenoraghiile sau sculamentul de DR. N. IOAN.
*B. 52. Apa de băut de DR. I. BĂLTEANU.
*B. 53. Tifosul exantematic de TUDOR DUMITRESCU.
*B. 57. Cum să trăim de DR. GRÖNFELD.
A. 76. Boalele Stomacului de DR. C. BACALOGIU.

AGRICULTURĂ

- *B. 20. Răsadnița și plantele din răsad de V. SADOVEANU.
*J. 38. Sfecla de zahăr de C. LACRICIANU.
*B. 47. Cultura tomaterilor de I. ISVORAN.
*B. 5. Practica agricolă de A. BEJENARU.
*B. 56. Caroforul de I. POPU-CĂMPEANU.
B. 65. Florile de nutreț de PETRONIUS BEJAN.
B. 67. Lupta contra secetelor de M. GR. HULUBEI.
D. 37. Yucca, o nouă plantă textilă de FR. BRANDRUP.

GOSPODĂRIE

- B. 22. Văpsitul cu burcenii de A. GOROVEI.
B. 24. Făstrăzirea carnelor de porc de G. GHEORGHIU.
*B. 42. Sfaturi practice de ING. A. SCHORR.
*H. 46. Sfaturi casnice de MAICA RALUCA.
*B. 48. Rețete pentru gospodine de MAICA RALUCA.
*B. 54. Eozinofilia animalelor de I. POPU-CĂMPEANU.
B. 60. Văța cu fațete de M. GĂTAN.
B. 61. Mierea și Ceara de CONST. IONESCU-CRISTEȘTI.
B. 63. Creșterea păsărilor și boalele lor de PETRONIUS BEJAN.
B. 64. 101 feluri din ouă de SANDA MARIN.
B. 68. 101 feluri din cartofi de SANDA MARIN.
B. 69. Laptele și produsele lui de DR. MARIN GĂTAN.
B. 70. Eucătăria satului de SANDA MARIN.

INDEMNURI PRACTICE

- *B. 55. Lucrările din pănuși de pombă de TITUS G. MINEA.
B. 58. Lucrările din paș și sorg de TITUS G. MINEA.
D. 26. Împăierea păsărilor de N. C. PANESCU.
*D. 29. Scoaterea petelor de VICTORIA A. VELCULESCU.

MECANICĂ

- D. 2. Motorul Diesel de ING. CASETTI.
*D. 7—9. Locomotiva de ING. CASETTI.
D. 13. Guri și trenuri de G. ȘIADDEI.
*D. 19. Fotografa de DR. M. ZAPAN.
*D. 21. Șase montaje de radio de DR. M. ZAPAN.
*D. 22. Cinematografa de M. ZAPAN.
*D. 23. Automobilul de CAP. M. PANTAZI.
D. 31. Flanorul de ING. G. LIPOVAN.

INDUSTRIE

- *D. 3. Industria Parfumeriei de E. SEVERIN.
*D. 6. Indust. Azotului de L. CATON.
*D. 17. Ce se scoate din cărbuni de PROF. C. V. GHEORGHIU.
*D. 18. Industria materialelor colorate de G. A. FLOREA.
*D. 20. Industria zahărului de G. I. BABOIANU.
*D. 24. Fabricarea sticlei de G. A. FLOREA.
D. 34. Fabricarea produselor din vinuri de DR. N. COSTEANU.
D. 35. Amidonul și Giuceza de EUGEN NEVEN.
D. 36. Parfumerii și suflăturile de L. POTAMIANO.
D. 38. Spiritul și berca de E. NEVEN.

ECONOMIE.-SOCIOLOGIE

- *A. 32. Citirele de G. M. LĂZĂRESCU.
*A. 36. Soc. națiunilor de A. GOROVEI.
A. 69. Strojăria de V. GHEȚEA.
*A. 70. Invățătura lui Gandhi de TH. SIMENSCHI.
*B. 17. Războiul bolșevist de I. MIHAI.
*B. 36. Omul și societatea de AL. GIUGLEA.
*B. 40. Votul obștesc de A. GOROVEI.
*B. 41. Banu Ide de A. GIUGLEA.
*B. 43. Calendarul de A. GIUGLEA.

DIVERSE

- *D. 16. Tiparul de VASILE ROMANESCU.
D. 28. Innoțul de P. EPUREANU.
D. 30. Cum navigă corăbiile de SPARDECK.
D. 32. Cartea Românească de SIMIONESCU.
C. 58. Turismul și importanța lui de A. PIȚU.

La comandă se va scrie Seria (A. B. C. D.) și numărul.